

ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ТОРГІВЦІВ ЛЮДЬМИ

Борисенко Руслан Володимирович, ад'юнкт кафедри криміналістики та судової експертизи Національної академії внутрішніх справ

Існує незначна кількість робіт, які присвячені дослідженню криміналістичної характеристики торговців людьми. У наявних роботах, як правило, висвітлюються лише демографічні показники, такі як вік, стать, етнічне походження та місце народження торговців. Окрім наведених даних, мало що відомо про те, як саме організована діяльність торговців людьми. Аналіз організаційної структури буде сприяти розумінню розподілу праці серед осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з торгівлею людьми. Американський вчений Нейлон стверджує, що злочин з метою отримання прибутку не є окремим актом, а являє собою комплекс взаємопов'язаних дій, у яких учасники виконують різнобічні ролі, що мають різну ступінь важливості та утворюють різні ступені усвідомлення протиправної діяльності і залучення до неї.

Так як ступінь організованості торговців людьми змінюється в залежності від певного випадку (операції) торгівлі людьми, то суб'єкти злочину можуть розподілятися у широкому спектрі: 1) особи, які працюють самотійно – індивідуальні торговці; 2) слабо-структуровані мережі організованої злочинності; 3) широко розгалужені міжнародні мережі з торгівлі людьми. Злочинна мережа визначається як група людей, які об'єднані загальними інтересами або справами, які взаємодіють між собою і підтримують неформальні контакти для здійснення взаємодопомоги і підтримки.

На крайньому кінці спектра знаходяться:

1) індивідуальні торговці, які називаються також солісти або торговці-любители, які приймають участь у всіх етапах операції з торгівлі людьми – від вербовки, перевезення до експлуатації жертви.

2) інший тип організації, що здійснюють злочини, пов'язані з торгівлею людьми, утворюють невеликі групи організованих злочинців. Вони можуть займатися внутрішньою торгівлею людьми або міжнародною в обмежених масштабах. Члени таких груп часто характеризуються як особи, що займаються злочинним бізнесом у союзах чи структурах. Ці злочинні мережі є дуже маневреними і можуть складатися із членів сімей або друзів. Для невеликих груп не характерна спеціалізація у зв'язку з обмеженою кількістю учасників, які у необхідних випадках можуть виконувати різні функції.

Інший рівень представлений організованими групами середнього розміру, що займаються поставкою жертв на ринки. Вони здійснюють продаж жертв експлуататорам у країнах призначення і можуть організовувати подальше переміщення жертв між містами і країнами. Подібне функціонування є випадком обмеженої спеціалізації і такі злочинні мережі мають менш складну структуру, ніж міжнародні злочинні організації.

3) широко розмежовані міжнародні злочинні організації, що здійснюють контроль над усім процесом торгівлі людьми – від вербовки і перевезення, стадії експлуатації, до стадії позбавлення від жертв. Ця група пропонує повний об'єм послуг впродовж усього процесу торгівлі людьми, які можуть також включати такі послуги, як підробка документів, утримання конспіративних квартир, підтримка зв'язків з корумпованими посадовими особами (або їх підкуп у разі необхідності). Маневреність подібних організаційних структур дозволяє їм здійснювати співробітництво з іншими злочинними групами, швидко реагувати на дії правоохоронних структур та зміни до законодавства, а також пристосовуватись до політи та пропозицій, що постійно змінюються, на різних ринках. Названі організації часто працюють на міжнародному рівні, їх учасники можуть проживати в країнах походження, транзиту і призначення жертв торгівлі людьми, при цьому здійснюючи перевезення та надаючи конспіративні квартири на всіх етапах здійснення злочинних дій. Дані організації можуть наймати злочинців-спеціалістів для здійснення особливих

послуг (оформлення віз або надання підроблених документів) і надання консультацій, у іншому – ці особи можуть знаходитись поза сферою діяльності злочинної організації. Це дозволяє організації швидко пристосовуватись до нових ринкових можливостей.

У розгалужених організаціях, які вчиняють злочини, пов'язані з торгівлею людьми часто існує розподіл на відносно невеликі підгрупи, що можуть спеціалізуватися на виконанні окремих завдань або послідовності операцій (вербовка, надання укриття, виготовлення підроблених документів, транспортування жертв на роботу та повернення їх на місцеперебування, експлуатація та переміщення жертв в інші місця призначення). У цьому випадку організаційний розподіл праці торгівців людьми підтримує вертикальну структуру організації: керівна ланка здійснює керівництво і контроль над усіма підгрупами організації, кожна верхня ланка організації здійснює керівництво і контроль над нижчою ланкою організації. Оскільки складність і число завдань в різних організаціях, що ведуть злочинну діяльність у сфері торгівлі людьми, різна, ці злочинні структури характеризуються рядом конкретних ролей, які приймають на себе їх члени з метою надання різного роду послуг. До числа таких ролей входять (але не обмежуються ними):

- інвестори – особи, які забезпечують фінансування, а також слідкують за ходом всієї операції. Ці особи навряд відомі рядовим учасникам операції, так як інвестори приховані пірамідальною структурою організації, яка захищає їх анонімність; вони можуть бути відокремлені від організації;
- вербувальники – особи, які шукають потенційних мігрантів і забезпечують виконання ними фінансових зобов'язань. Ці особи можуть бути членами тієї ж культурної общини або товариства, звідки здійснюється набір мігрантів;
- перевізники – особи, що допомагають мігрантам/потенційним жертвам залишити країну/місце мешкання будь-яким шляхом;
- корумповані посадові особи або покровителі – особи, які можуть бути задіяні в ході усього процесу торгівлі людьми; посадові особи можуть сприяти отриманню проїзних документів, брати хабарі з метою забезпечення незаконного в'їзду/виїзду мігрантів або намагатись закрити розслідування і перешкоджати будь-яким судовим переслідуванням;
- інформатори – особи, які збирають інформацію з таких питань, як охорона кордонів, імміграційні і транзитні процедури, системи надання укриттів, відомості про діяльність правоохоронних органів;
- провідники і члени бригади – особи, що відповідають за переміщення жертв торгівлі людьми з одного пункту транзиту в інший або допомагають дістатися їм до країни призначення;
- інфорсери – особи, що підтримують зв'язок з корумпованими посадовими особами, які інформують злочинні організації щодо діяльності правоохоронних органів, а також контактують з жертвами, які інформують злочинців про наміри інших жертв торгівлі людьми;
- збиральники боргів – особи, що збирають плату за послуги у країні призначення;
- особи, що займаються відмиванням грошей – відмивають доходи, отримані від злочинної діяльності, приховують джерела злочинних доходів шляхом здійснення серії правочинів аби інвестування в структури законного бізнесу;
- допоміжний персонал і спеціалісти – до їх числа можуть входити місцеві жителі у пунктах транзиту, які надають житло й іншу підтримку злочинній діяльності.

Найбільш важливими параметрами під час аналізу злочинних мереж є ступінь домінування і впливу одних учасників мережі над іншими, а також рівень явної координації між членами організації. Слід розглянути такі характеристики, як ступінь спеціалізації або розподіл обов'язків між членами організації: чи є організація високоспеціалізованою, чисельні члени якої відповідають лише за обмежене число доручених задач, або до їх складу входить обмежена кількість осіб, відповідальних за реалізацією великої кількості задач. Наприклад, вербувальники можуть також працювати перевізниками або експлуатувати жертв у своїх інтересах. Інші допоміжні ролі можуть виконувати спеціалісти по комп'ютерним технологіям, які управляють електронними центрами вербовки (пропонуючи роботу або здійснюючи підбір

майбутніх жертв торгівлі людьми), а також особи – приборкувачі жертв, для підготовки їх до експлуатації або утримувач конспіративної квартири.

Під час аналізу мереж, розглядаючи певні організації, що займаються торгівлею людьми, необхідно також вивчати природу соціальних взаємозв'язків, ступінь залежності членів організації, що лежать в її основі (сімейні, кланові або етнічні зв'язки). Дана інформація може бути покладена в основу версій розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, що в свою чергу може сприяти їх розкриттю.

Підсумовуючи вищевикладений матеріал скажемо: розуміння структури і природи соціальних зв'язків у організаціях, що здійснюють торгівлю людьми, може надати інформацію правоохоронним органам для попередження або ліквідації злочинного бізнесу торгівлі людьми.

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ТА УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Богацька Анна Володимирівна, здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, директор навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ *Колб О.Г.*

Громадські організації як суб'єкти запобігання злочинам в установах виконання покарань регламентують свою діяльність як нормами міжнародного, так і національного законодавства. Зокрема, важливість громадського контролю передбачено у Мінімальних стандартних правилах поводження з ув'язненими, де зазначено, що Генеральний секретар має право на рівні із державою та урядовими організаціями просити також і в неурядових (громадських) організацій інформацію щодо моніторингу стану дотримання та виконання цих Правил [1].

КВК України законодавчо закріпив повноваження об'єднань громадян, релігійних та благодійних організацій, зазначивши в статті 25 їхні права щодо надання допомоги органам та установам виконання покарань у виправленні засуджених і проведенні соціально-виховної роботи [2]. А одним із способів забезпечення громадського контролю передбачив створення спостережних комісій, які контролюють дотримання прав засуджених під час виконання кримінальних покарань.

Однак, незважаючи на нормативне закріплення діяльності громадських організацій в УВП, важливим елементом щодо їхнього ефективного функціонування є безпосереднє взаємодія із установами виконання покарань, а особливо щодо впровадження заходів, спрямованих на запобігання злочинної діяльності засудженими та забезпечення дотримання їх прав.

На жаль, на законодавчому рівні не передбачено нормативних документів, які б безпосередньо регулювали таку взаємодію між громадськими організаціями та УВП, хоча науковці звертають увагу на необхідність та важливість доопрацювання законодавства у цій сфері.

У ст. 5 Закону України «Про державну кримінально-виконавчу службу» лише зазначено, що Державна кримінально-виконавча служба України взаємодіє з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями відповідно до законодавства [3]. При цьому, будь-якого розширеного трактування такої взаємодії у законодавстві ми не спостерігаємо.

Натомість, науковці намагаються знайти шляхи вирішення цієї проблеми, зазначаючи причини необхідності такої взаємодії. Так, Матвій А. П. наводить наступні причини: 1) спільність частини цілей і задач взаємодіючих структур, держави і суспільства в цілому; 2) їх різні компетенції і ступінь впливу; 3) необхідність максимального використання наявних в їх розпорядженні сил і засобів, авторитету і впливу; 4) досягнення суспільством певного рівня розвитку, що характеризує його як демократичне громадянське суспільство; 5) включеність інститутів громадянського суспільства в діяльність державних структур та «прозорість» діяльності останніх; 6) пріоритет загальновищаних гуманістичних цінностей, міжнародно-правових норм для держави і суспільства [4, с. 32].